

Fenntartható fejlődés és regionális fejlesztés – az éghajlatváltozástól egy újfajta energiaszemléletig

Az éghajlatváltozás – és annak termelési és fogyasztási szokásainkra gyakorolt hatása – egyre fontosabb helyen szerepel a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos politikában. A regionális fejlesztés terén szintén központi szerepet játszik ez a napjainkig példa nélkül álló kihívás, amely ugyanakkor lehetőségeket is rejt magában az európai régiók számára innovációs és a munkahelyteremtési kapacitásuk szempontjából.

Egy 530 MWh energia előállítására alkalmas napelemes rendszer Blons-ban (Ausztria)

A „fenntartható fejlődés”, amely a gazdasági, szociális és környezetvédelmi szempontok összhangjára épül, már régóta az uniós politika alapvető célkitűzései között szerepel. Napjainkban egy nagyon fontos probléma került a figyelem középpontjába: az éghajlatváltozás¹. A klímaváltozáshoz vezető folyamatok többféle területhez (levegő, víz, talaj, biodiverzitás), illetve ágazathoz (közlekedés és építőipar, gyáripar és mezőgazdaság) köthetők, az energia azonban valamilyen módon mindegyikhez kapcsolódik. Az energia ma nagyrészt fosszilis tüzelőanyagokból származik, melyek egyrészt az üvegházhatás egyik legfőbb okozói, másrészt csupán korlátozott mértékben állnak belőlük rendelkezésre

tartalékok. Ebből a helyzetből az következik, hogy az EU külső energiaforrásokra szorul, s ezáltal ki van szolgáltatva a hullámzó energiaáraknak.

Teljesen indokoltnak tűnik tehát, hogy az energia és az éghajlatváltozás témája kiemelt helyen szerepeljen az Európai Unió Tanácsa által 2006-ban elfogadott, fenntartható fejlődési stratégiában felsorolt hét fő kihívás között. A stratégiában említett másik hat kulcsfontosságú kihívás: fenntartható közlekedés, fenntartható fogyasztás és termelés, a természeti erőforrások megőrzése, egészségügy, társadalmi befogadás és demográfia, valamint globális szegénység.

(1) A Bizottság zöld könyve a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának - *Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz Európában – Az uniós fellépés lehetőségei* (COM/2007/354 végleges); és a PESETA projekt – Az éghajlatváltozás következményei Európában: <http://peseta.jrc.es/>

A Bizottság első jelentése a fenntartható fejlesztési stratégiáról

Az Európai Bizottság 2007. október 22-én fogadta el a fenntartható fejlesztési stratégia eddig elért eredményeiről szóló első jelentését². Bár az előrelépés összességében szerénynek mondható, az európai és nemzeti politikák terén tapasztalható fejlődés már több bizakodásra ad okot, különösen az energia és az éghajlatváltozás terén. A Tanács által 2007 márciusában elfogadott új integrált politika fontos

Autómentes nap Brüsszelben (Belgium)

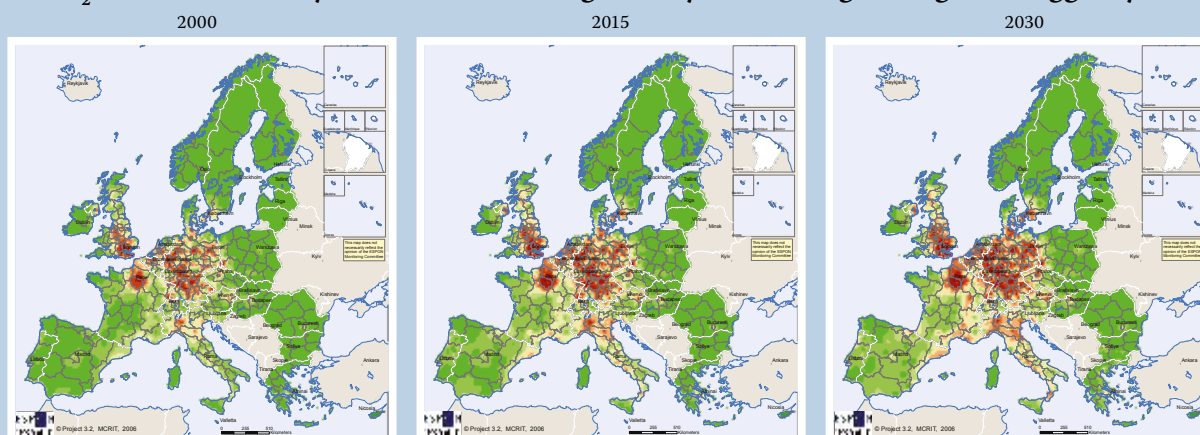
európai szintű intézkedésnek bizonyult. Szinte mindegyik tagállam kidolgozott valamilyen stratégiát az éghajlatváltozás elleni küzdelemre.

A gépjárművek teljesítményét érintő fejlesztések dacára az üvegházhatásért felelős gázok kibocsátása továbbra is a GDP-vel arányosan növekszik. A fenntartható termelés terén elért eredményekről nehéz átfogó értékelést nyújtani. Miközben egyre több cég kínál fenntartható termékeket és szolgáltatásokat, és egyre több kezdeményezés sarkallja a gyártókat ökotekológiák és ökocímkek használatára, még mindig rengeteg a kiaknázatlan lehetőség. Ami pedig a természeti erőforrásokat illeti, a helyzet meglehetősen vegyes és összetett. A leginkább érintett területek: talajminőség, biodiverzitás, tengeri erőforrások stb.

Energia és a régiók: az Európai Parlament tanulmánya

Egy 2007 júniusában napvilágot látott tanulmány³, amely az Európai Parlament megbízásából készült, annak vizsgálatára vállalkozott, hogy az EU-15-ök 2000–2006-os kohéziós politikai programjai, illetve mind a 27 tagállam 2007–2013-as időszakra vonatkozó nemzeti stratégiai referenciakereteinek (NSRK) projektjei hogyan támogatják a fenntartható és megújuló energiákat. A 2000 és 2006 között a strukturális alapokból fenntartható és megújuló energiaforrásokra szánt kiadások az összes kiadások kb. 1%-ának feleltek meg. A 2007–2013-as költségvetési időszakra szóló NSRK-kban számottevő növekedés történt e téren. Ezekben kb. 15 milliárd eurót irányoztak elő megújuló energiákkal, energiahatékonysággal és környezetbarát városi közlekedéssel kapcsolatos beruházásokra. Az előző időszakhoz viszonyítva ez a szám ötször nagyobb összeget jelent, mint a „konvergencia” célkitűzés keretében, és hétször nagyobb, mint a „regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzés keretében ilyen célra kiutalt összeg.

A CO₂-kibocsátási arányok alakulásának forgatókönyve az országúti forgalom függvényében

© Eurogeographics Association for the administrative boundaries origin of data: Based on output of KTEN, 2006.

A jelentésben szereplő, ESPON-támogatással zajló kutatási projektekből származó szövegek és térképek nem feltétlenül tükrözik az ESPON támogatásfelügyeleti bizottságának véleményét.

Forrás: MCRIT, ESPON

(2) A Bizottság Közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – 2007. évi jelentés a Fenntartható Fejlesztési Stratégia eddig elért eredményeiről (COM(2007) 642 végleges).

(3) Európai Parlament Belpolitikai Főigazgatósága: Fenntartható és megújuló energiák használata a 2007–2013-as strukturális politikai kontextusban (2007. június).

Olajpala-fűtésű erőmű Észtországban

A parlamenti tanulmány 15 helyes gyakorlat bemutatását, és három általános ajánlást is tartalmaz, melyek a következők: elérhető célokat kell megfogalmazni, még inkább stratégiai megközelítést kell alkalmazni a fenntartható és megújuló energiákkal kapcsolatban, és hatékonyabban kell kezelni az ágazati beavatkozások energiával kapcsolatos aspektusait.

A 2020-ra 20–20%

A Bizottság 2008. január 23-án a Tanács és az Európai Parlament elé terjesztett egy irányelvjavaslatot⁴, melynek célja a Tanács által 2007 márciusában elfogadott energia- és éghajlatügyi célkitűzések megvalósítását célzó törekvések támogatása. A megújuló energiaforrások használata mellett szóló gazdasági

és környezetvédelmi indokokra, valamint a megfelelő jogi keret szükséges megerősítésére hivatkozva a Bizottság ebben egy nagy ívű intézkedéscsomagra tesz javaslatot, amely egy valóságos „új ipari forradalom” kezdetét jelenti.

Az intézkedések a következő célkitűzések elérését szolgálják: 2020-ra az 1990-es szinthez képest 20%-kal (nemzetközi konszenzus esetén akár 30%-kal) csökkenjen az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása Európa területén; 2020-ra (a jelenlegi 8,5%-ról) 20%-ra emelkedjen a megújuló energiák részaránya az EU teljes energiafelhasználásából; a közlekedési eszközök energiaszükségletének 10%-át olyan bioüzemanyagok fedezzék, melyek előállítása gazdaságilag életképes módon történik. A dokumentum az emissziókereskedelmi rendszer fejlesztésére vonatkozó javaslatot is tartalmaz.

(4) A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – 2020-ra 20–20% Az éghajlatváltozásból származó lehetőségek Európa számára (COM(2008) 30 végleges).

Környezet és fenntartható fejlődés ...

... a 2007–2013-as időszakra szóló közösségi stratégiai iránymutatásokban

A Tanács által jóváhagyott kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatások¹ javaslatokkal szolgálnak a tagállamok és a régiók számára „a Közösség harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődése előmozdításának céljából”. Az alább összegzett iránymutatások közül jó néhány középpontjában a környezet áll.

1.1. iránymutatás: „Európát és régióit a beruházások és a munka szempontjából vonzóbbá kell tenni.” Ide tartozik a közlekedési infrastruktúrák kiterjesztése (1.1.1.), a különféle közlekedési módok környezetvédelmi teljesítményének optimalizálásával és kiegyensúlyozott használatával együtt, a közlekedéspolitikáról szóló fehér könyvvel összhangban.

A környezetvédelem és a növekedés közötti együttműködés erősítése (1.1.2.) keretében azon tevékenységeknek kell prioritást élvezniük, melyek a környezetszennyezést annak forrásainál próbálják kezelni. A Tanács a következőket javasolja:

- infrastruktúrába való jelentős beruházások, hogy a tagállamok megfeleljenek az európai környezetvédelmi jogszabályoknak és a kiotói kötelezettségvállalásoknak;
- a fizikai környezet és örökség rehabilitációja;
- vonzóbb feltételek teremtése a vállalkozások számára;
- kockázatmegelőzési intézkedések vállalása a természeti erőforrásokkal való hatékonyabb gazdálkodás révén;
- célorientáltabb kutatás;
- IKT-k helyesebb alkalmazása;
- innovatívabb közigazgatási politikák.

A hagyományos energiaforrások kevésbé intenzív használatával (1.1.3.) kapcsolatban javasolt fellépések a következők:

- az energiahatékonyság fejlesztését szolgáló projektek és az alacsony energiaintenzitású fejlesztési modellek támogatása;
- megújuló energiák és alternatív technológiák támogatása;
- a hagyományos energiaforrásokba való beruházások hálózatfejlesztésre fordítása azokon a területeken, ahol bizonyított a piaci hiányosság fennállta.

1.2. iránymutatás: „A növekedést szolgáló tudás és innováció fejlesztése”. Az innováció és a vállalkozói szellem ösztönzése érdekében (1.2.3) a tagállamokat felhatalmazták az európai erők teljes kihasználására az ökoinnovációk terén, illetve környezetgazdálkodási rendszerek bevezetésének előmozdítására.

... a nemzeti stratégiai referenciakeretekben és az operatív programokban

A 2007–2013-as időszakra szóló, kohézióra vonatkozó stratégiai útmutatások segítségével szolgáltak a Bizottság által jóváhagyott 27 nemzeti stratégiai referenciakeret (NSRK) elkészítéséhez. Ezek az NSRK-k adják az alapját annak a 434 operatív programnak, melyek szinte mindegyike ugyancsak elfogadásra került.

Összességében elmondható, hogy ezen dokumentumok a tagállamok nagyfokú elkötelezettségéről tanúskodnak a környezet védelme és a kockázatmegelőzés iránt, mely célokat 51 milliárd euró összértékű beruházás szolgálja. A 2007–2013-as időszak új kohéziós politikai programjaiban a fenntartható fejlődés és a környezetbarát városi közlekedés 15,2 milliárd eurós támogatásban részesül.

... a „Régiók a gazdasági változásért” kezdeményezésben

Ezt a kezdeményezést a Bizottság azzal a céllal indította, hogy interregionális együttműködések és az Urbact városok közötti fejlesztési hálózat révén megkönnyítse a stratégiai iránymutatások gyakorlati megvalósítását. A 327 millió euró fölött rendelkező kezdeményezésen belül 30 téma élvez kiemelt figyelmet, melyek közül egy tucatnyi a környezetünkkel kapcsolatos.

... a strukturális alapokról és a Kohéziós Alapról szóló rendeletekben

A strukturális alapokról és a Kohéziós Alapról szóló új rendeletek nagyobb hangsúlyt fektetnek a fenntartható fejlődés környezetvédelmi szempontjaira. Az **általános rendelet** konkrétan meg is említi ezeket a célkitűzések között (3. cikk), a 17. cikk pedig az alapok egész működését a fenntartható fejlődés keretébe helyezi, és a környezet védelmére és állapotának javítására irányuló célkitűzés alá rendeli.

Az **Európai Regionális Fejlesztési Alapról** (ERFA) szóló rendelet ismerteti a környezetvédelmi intézkedéseket mindhárom új prioritást élvező célkitűzés vonatkozásában: „konvergencia” (4. cikk), „regionális versenyképesség és foglalkoztatás” (5. cikk), „európai területi együttműködés” (6. cikk).

A **Kohéziós Alapról** szóló rendelet 1. cikke kiemeli, hogy az Alap a Közösség gazdasági és társadalmi kohéziójának megerősítése céljából jött létre, a fenntartható fejlődés elősegítése érdekében. A 2. cikk az Alap fenntartható fejlődés iránti elkötelezettségére hívja fel a figyelmet, és konkrétan megemlíti, hogy a támogathatóság kiterjedhet az „energiahatékonyság és a megújuló energiák” területére.

Az ökoszisztémák védelme mindannyiunk ügye

(1) A Tanács 2006. október 6-i határozata a kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai útmutatásokról (2006/702/EK).